

Галина Коберник

кандидат педагогічних наук, професор, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, kaf.tpn@gmail.com

АДАПТУВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ – ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ

Перебудова системи вищої освіти передбачає виведення її на світовий рівень, а тому стосується багатьох проблем, серед яких чільне місце належить професійній підготовці висококваліфікованих педагогічних кадрів, зокрема майбутніх учителів початкової школи. Практика доводить, що особистісно-розвивальна спрямованість освіти неможлива без індивідуалізації навчання.

Адже на початку навчання вчитель зустрічається з тим, що діти, які прийшли в школу, відрізняються одне від одного розвитком, готовністю до засвоєння знань, темпом роботи, швидкістю запам'ятовування, спостережливістю, зосередженістю. І вчитель має це враховувати, він повинен пам'ятати, що кожна дитина неповторна, має свій індивідуальний темп росту і розвитку, свій індивідуальний спосіб навчання. Тому важливо створити такі умови, які б сприяли ефективному навчанню відповідно до рівня розвитку учнів, забезпечували б у процесі навчання подальший розвиток здібностей та інтересів школяра [3].

Великі потенційні можливості для розв'язування цих проблем має індивідуалізація на всіх етапах навчання.

Проблемі індивідуалізації навчально-виховного процесу відводили значне місце такі видатні педагоги як Я.А. Коменський, Д.Локк, Ж.-Ж. Руссо, Й. Г. Песталоцці, А. Дістерверг, К.Д. Ушинський, П.Ф.Каптеров, Б.Д. Грінченко.

Активно досліджуються питання індивідуалізації з середини ХХ століття, що знайшло своє відображення в працях Ш.О. Амонашвілі, Д. М. Богоявленського, Н. А. Менчинської, А. А. Бударного, Ю. З. Гільбуха, С.П. Логачевської, Л. С. Славіної, В.О.Сухомлинського, О.Я.Савченко, І. М. Чередова, І. Унт та ін.

За останні роки з'явилося багато нових технологій навчання. Але завжди в класі є учні з різними рівнями навчальних компетенцій з конкретного предмета, враховуючи які, педагог має спрямовувати свої дії на позитивну динаміку «зони найближчого розвитку» кожного учня класу. Отже, основне призначення вчителя у тому, щоб, знаючи і враховуючи індивідуальні відмінності у навчальних можливостях школярів, забезпечити для кожного з них оптимальний характер пізнавальної діяльності у процесі навчальної роботи.

Проте, недостатнє володіння вчителями теоретичними знаннями та вміннями здійснювати індивідуальний підхід до навчання учнів, стають перешкодою у засвоєнні кожним учнем програмового матеріалу та у подальшому їх розвитку.

Підготувати вчителя, здатного ефективно здійснювати індивідуалізацію навчання – одне з важливих завдань вищого навчального педагогічного закладу. Неможливо уявити готовність до педагогічної діяльності без розвитку

індивідуальності вчителя, потреби в самореалізації через іншу людину. Індивідуальність в цьому випадку – поєднання автономії і відповідальності, самостійності і необхідності ціннісного вибору, орієнтації і прийняття рішення. Новому типу педагогічної індивідуальності відповідає і нова педагогічна соціальність, тобто повний тип групової ідентифікації в педагогічному колективі. Індивідуальність учителя є вищим проявом людської духовності, як максимальної незалежності від зовнішніх умов, здібності до збереження життєвих цінностей та ідеалів в будь-яких умовах [3, с. 245].

Аналіз вітчизняної та зарубіжної педагогічної й методичної літератури показав, що вчені приділяють значну увагу питанню індивідуалізації навчання. Проте недостатньо праць практичного характеру, зокрема з підготовки майбутніх кадрів для школи, які готові розв'язати дану проблему. Сучасний вищий педагогічний навчальний заклад має підготувати вчителя, який би виключив примус з навчання, вчителя, який би своїми діями сприяв би включенню внутрішніх активізаторів діяльності учнів. «Завдання полягає в необхідності змінити умови навчання так, щоб більшість учнів вчилися на рівні пізнавальних інтересів, які зростають, і лише по відношенню до меншої частини з них, і то як виняток, були б використані засоби спонукання» [1, с. 224.].

На психологічному рівні виключення жорстоких зовнішніх вимог досягається шляхом забезпечення свободи у виборі засобів, форм і методів навчання як з боку педагога, так і з боку дітей, а також за допомогою створення атмосфери довіри, співробітництва, взаємоповаги за рахунок зміни оцінної діяльності вчителів і учнів. Розв'язати ці завдання вчитель зможе, якщо навчиться:

- адаптовувати навчальні завдання до індивідуальних особливостей учнів;
- активно включати самого учня в навчально-пізнавальну діяльність, організовану на основі внутрішньої мотивації;
- організовувати спільну діяльність, забезпечувати партнерські стосунки;
- забезпечувати діалогічне спілкування між учнями у процесі засвоєння нових знань.

Аналіз педагогічного досвіду освітян свідчить, що при адаптуванні навчальних завдань доцільно відштовхуватися від рівня навчальних компетенцій учнів. Це забезпечить для кожного з них оптимальний характер пізнавальної діяльності у процесі навчальної роботи. Про ефективність такого підходу свідчить 50-річний досвід роботи у початковій школі Заслуженої вчительки України, кандидата педагогічних наук, доцента С. П. Логачевської [2].

Адаптування завдань до рівня навчальної компетентності учнів запобігає труднощам, що можуть виникнути на уроці, та не допускає відставання дітей з низьким рівнем навчальних компетенцій, з іншого – не стримує темпу зростання учнів з високим їх рівнем. Цим педагог створює умови для активізації «зони найближчого розвитку» всіх дітей класу, тобто кожен учень дістає таке навантаження, яке відповідає його рівню навчальних компетенцій.

У ході практичних занять майбутні вчителі усвідомлюють, що основним принципом такої індивідуалізації навчання є не диференціація змісту навчання, а диференціація допомоги або ускладнення завдання кожній групі дітей без зниження складності його змісту. Дозуючи допомогу, вчитель полегшує процес виконання завдання, не знижуючи програмових вимог, на рівні навчальних компетенцій учня, але не нижче середнього рівня.

На всіх етапах навчання особлива увага звертається на учнів з низьким рівнем навчальних компетенцій. Звичайно, організація роботи на виконання адаптованих завдань потребує відповідного педагогічного такту.

Загальновідомо, що діти швидко і якісно опановують знання тоді, коли вони ґрунтуються на раніше засвоєних чи власному практичному досвіді. Тому учнів обов'язково треба готувати до сприймання нового матеріалу. Адже легше не допустити неточності в сприйманні учнями того чи іншого поняття або правила, ніж потім її виправляти. Особливо це важливо в початкових класах, коли школярі ще не звикли до активного пояснення і не володіють багатьма загально навчальними вміннями й навичками. Тому студенти, як майбутні вчителі, мають усвідомити, що починати тут слід з матеріалу, який вивчається, а потім на його основі окреслити коло питань, які необхідно відновити в пам'яті учнів. Після цього вчитель має розробити систему діагностичних завдань, яка дасть змогу з'ясувати рівень знань, на яких будуть базуватися нові. Доцільно, щоб такі завдання учні виконували на планшетах. Це дає змогу швидко їх перевірити і встановити, рівень готовності до сприймання нового матеріалу. А потім, використовуючи адаптовані завдання, організувати роботу цих груп на ліквідацію прогалин у знаннях, які були виявлені з допомогою діагностичної роботи.

Учителі мають усвідомити, що за таких умов створюється ситуація, під час якої кожна дитина готова сприймати матеріал, який вивчатиметься. Вона відчуватиме себе рівною серед товаришів, бо зможе брати активну участь у виведенні правил, висновків. Дитина відчуватиме впевненість у собі, до неї, хоча і маленький, прийде успіх, який окрилить її й надихне на нові справи.

А в невідповідній до сприймання матеріалу дитини, уже на першому етапі знайомства з новим навчальним матеріалом, породжуються "білі плями" в її знаннях. Адаптувати навчальні завдання до предметних актуальних компетентностей учнів доцільно на будь-якому етапі уроку та на будь-якому етапі сприймання навчального матеріалу.

Адаптуючи завдання, вчитель обов'язково зіставляє їх мету і зміст із рівнем навчальних компетенцій учнів, шукає те спільне в змісті й характері завдань, без чого не можна правильно визначити ступінь їх складності для кожної групи, і на цій основі визначає необхідний і посильний зміст та обсяг роботи. Особливістю такої роботи є різного виду її організація, яка сприяє подоланню труднощів кожним учнем під час засвоєння матеріалу і поглибленому його вивченню учнями з середніми і високими рівнями предметних компетенцій.

Особливо важливо знати ступінь засвоєння матеріалу на кожному уроці кожним учнем, а це можна досягнути при постійній діагностиці рівня навчальних компетенцій.

Подальшого висвітлення потребує підготовка майбутніх учителів до індивідуалізації навчання під час організації виконання домашніх завдань у початковій школі. Тому що, як би успішно не проводилися уроки, лише вони не можуть забезпечити формування навичок самостійної роботи. Ці навички формуються і при правильній організації роботи з виконання домашнього завдання, і при досконалому контролі за його виконанням.

Список використаних джерел

1. Ксензова Г. Ю. Перспективні шкільні технології / Г. Ю. Ксензова. Навчально-методичний посібник. – М. : Педагогическое общество России, 2004. – 224 с.
2. Логачевська С. П. Методика диференційованого навчання. 150 фрагментів уроків мови і математики у 1– 4 класах з елементами диференціації / Логачевська Світлана Панасівна – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2005. – 240 с.
3. Ткаченко Л. Впровадження принципу індивідуалізації в навчально-виховний процес початкової школи / Любов Ткаченко // Початкова школа. – №11. – 2003. – С. 13–15.

Дмитро Пастушенко

студент, ДВНЗ "Криворізький національний університет",

11f8d209b@vkmessenger.com

СУЧАСНА МОВНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ, ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Сьогодні неможливо применшити актуальність визначення мовної ситуації в нашій державі. Її можна характеризувати як дуже складну у зв'язку з особливостями історичного розвитку, надскладною соціальною та політичною ситуацією в країні, ставленням до мовної політики уряду з боку суспільства тощо. Це питання розглядали такі науковці, як М.С. Кармазіна, В.Л. Штефан, Є.А. Мацаєва та багато інших. Метою нашого дослідження є висвітлення проблем сучасної мовної ситуації в Україні та пошук рекомендацій щодо їх розв'язання.

Мовною ситуацією називають сукупність усіх мов, територіальних та соціальних діалектів, функціональних стилів, які забезпечують у країні комунікації на всіх рівнях суспільства [2, с. 7]. Якщо на території країни використовуються дві або більше мов, необхідно визначити ступінь їх поширеності та кількість сфер, які охоплює кожна з них.

Унікальність ситуації полягає в тому, що мова по суті національної меншості (російська) набула такого ж поширення, що й державна (українська). При тому, що на певних територіях України (насамперед це південні та східні області) державна мова є мовою етнічної меншості населення. Жодна європейська країна не має таких прикладів. Причина цього полягає в тому, що від середини 17-го сторіччя більшість територій сучасної України, що входили до складу Російської імперії, зазнали насильницької русифікації. Історичні архіви містять десятки офіційних актів, націлених на обмеження,